

De to følgende Hegel'er, sønnen Jacob (med hans højtberømmede frue Julie), og sønnesønnen Frederik junior tegnes kun i meget løse rids. Den sidste golfspil, der synes at rumme hans hovedindsats i denne verden, går dog ikke ram forbi. Det fremhæves bitert af faderen og ondt af Jacob Paludan. Sideløbende med denne Hegel virkede i forskellige stillinger, men til slut som administrerende direktør, magister Ingeborg Andersen.

Hovedpersonen i ledelsen er dog, foruden Gamle Hegel, Peter Nannsen, »en af de mest bedårende mænd, der nogensinde har levet i Danmark« (Hans Brix). Nansen var direktør 1886–1916. Han »repræsenterede den indolentertium og det brillante forfald. . . . Han var immoralist, men redelig. Han var antisocial, men retrak mennesker frem for abstraktioner«, skriver Wamberg, og det er nok rigtigt. Men han var også en dygtig forlagsmand, der trak en hoben talentfulde unge til Klareboderne. Hans kapitel i bogen viser ham i dette virke på godt og ondt – også hans grumhed, som Jacob Hegel så og fornemmede: »Han nød at få folk til at føle sig generte, ringere end de var«. I det hele er det et plus, at Wamberg ikke viger tilbage for de negative sider af forlagets store. Han har virkelig på det givne materiale søgt at få et helhedsbillede frem.

Digternes og forfatterens tal er stort. 18 af dem får selvstændige kapitler – alle gode, men nogle lidt bedre end andre. For de fleste spillede – naturligt for tiden og deres situation – økonomien en hovedrolle. Man må undre sig over, hvad der var blevet af mange af dem, hvis ikke Gyldendal år igennem havde forstrakt dem med lån og forskud. Der er tale om meget store summer. Morsomt er det at se disse åndens store gå op i annoncere

ring og salgstal. De sidste er forresten ofte forbløffende små. Flere klagede jævnligt derover; men det var vist kun Johs. V. Jensen, der var så modig at bede sig fri for annoncering – i al fald for sådanne annoncer, der bragte anmeldelsescitater.

Han ønskede ikke at se sine skrifter »anbefalet af landsmænd«. Man skulle ikke vænne offentligheden til at modtage en forfatter »gennem anmelderens hånd«.

Af kapitlerne er det svært at fremhæve nogle frem for andre. Bjørnsøns er festligt – og hans nære venskab med Nansen et paradoks. Ibsen får Wamberg et menneske ud af, lidt fjernt vel nok og afmålt – og uden de andres dybe interesse for penge. Drachmann er næsten en nar, selvovervurderende til det fantastiske, men med en bagved liggende fortvivlelse over de besværligheder, han bestandigt og med talent derfor rode sig ind i. Et par samlekapitler giver småtræk om mange, og også de har fine enkeltheder, der peger på materiale for fremtidig forskning.

Et velvalgt billedmateriale med en del facsimiler uddyber teksten, og et navneregister gør bogen anvendelig til opslag – forresten ikke alene for litteraturhistorikere.

Finn H. Lauridsen

Schiffahrt und Häfen im Bereich der Industrie- und Handelskammer zu Flensburg. (Industrie- und Handelskammer zu Flensburg, 1971). 358 s.

Flensborg har gennem århundreder været hjemsted for en betydelig handelsflåde og et centrum for handelen i Slesvig. En lang række af de slesvigske byer, der i flere tilfælde også havde et stort antal handelsfartøjer, fik

gennem handelen nære forbindelser til Flensborg. I den foreliggende bog behandles skibsfarten, skibsbyggeriet og havnene i den række byer, der hørte til Flensborgs handelsområde. Dette område strakte sig fra Slesvig by i syd til Haderslev i nord, og bogen er derfor på en måde en slesvigsk skibsfartshistorie. Den grundigste og også mest interessante behandling får naturligvis Flensborgs skibsfartshistorie, mens derimod behandlingen af byer som Sønderborg og Åbenrå er mere summarisk og ikke så velskrevet. Det har ikke været hensigten med bogen at bringe væsentligt nyt om emnet; den bygger derfor i høj grad på tidligere offentliggjort litteratur, mens arkivmateriale ikke i større omfang er blevet inddraget i undersøgelsen. Desværre er bogen ikke blevet fuldstændig gennemarbejdet før udgivelsen; man finder således modstridende oplysninger i forskellige kapitler. Eller måske er det korrekturlæsningen, der ikke har været grundig.

Christian R. Jansen

J. N. H. Skrumsager: Ane Marie Skrumsager. Et lille mindeord skrevet for børn og venner. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland, 1970). 161 s.

Ane Marie Skrumsager, f. Kloppenborg, var J. N. H. Skrumsagers første hustru. Om hende skrev han kort efter hendes død i 1895, hvad han kaldte et »lille mindeord«, bestemt for en snævrere familie- og vennekreds. Manuskriptet blev aldrig trykt, men afleveredes i 1970 til Landsarkivet i Åbenrå, og er nu udgivet af arkivar Dorrit Andersen.

Bogen er led i den serie af små biografier, som Historisk Samfund for Sønderjylland udgiver, og den er med

fuld ret optaget i rækken. Det er en smuk skildring af en sønderjysk kvindeskikkelse, sådan som hendes ægtemand har set hende. Derved giver den lille fremstilling også en uddybning af det billede, man har af Skrumsager.

Det private i skildringen er ikke stærkere markeret, end at den vil interessere en videre kreds, både fordi den tegner et portræt af et interessant menneske, og fordi den meddeler en række træk fra Kloppenborg- og Skrumsagerkredsen. Dorrit Andersen har på udmærket vis forsynet bogen med netop det antal noter, som nødvendigvis må til, for at teksten bliver problemfri at læse.

H. P. Clausen

Kassation af arkivalier. Arkivarforeningens seminar III. København, 1970. 78 s.

I denne lille stencilerede rapport bringes en række indlæg og diskussioner om emnet kassation, som drøftedes på et seminar, afholdt af Arkivarforeningen på Søhus højskole 9.-11. maj 1969. Diskussionsreferaterne er udarbejdet af Knud Prange og Grethe Ilsøe på grundlag af båndoptagelser af debatterne.

Hele kassationsproblemet er så vigtigt, både set fra forskningens og fra arkivetatens side, at det må hilses med stor tilfredshed, at emnet er gjort til genstand for en så indgående debat, som tilfældet var på seminariet.

Det er let nok at føre de økonomiske argumenter i marken for, at der skal gennemføres omfattende kassationer. Det er også forholdsvis let ud fra et traditionelt begreb om, hvad historieforskning er, at pege på nogle regler for en sådan kassation. Men det er ulige vanskeligere at begrunde kassationsregler, der virkelig tager